

УДК 378.016:373.2

Залановська Л.І.

канд. псих. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ГОТОВНІСТЬ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»

При організації освітнього процесу в умовах інклюзивного навчання слід враховувати, що розвиток дитини, з особливими потребами більшою мірою, залежить від якості освітнього середовища, змісту й характеру співробітництва, допомоги дорослого. Безумовним є визнання науковою і педагогічною спільнотою того факту, що якість інклюзивної освіти залежить від якості підготовки педагога до фахової діяльності у нових професійних обставинах.

В. Хитрюк акцентує увагу на тому, що «професійна педагогічна діяльність в умовах освітньої інклюзії не означає механічного підсумовування професійних завдань, знань, умінь і навичок в умовах загального і спеціального (корекційного) закладу освіти. Змінений освітній простір і освітнє середовище передбачають пошук шляхів вирішення важливого і складного завдання підготовки майбутнього педагога до нового синтетичного виду професійної діяльності, формування принципово нової професійно-педагогічної готовності і компетентності, що дають змогу вирішувати не тільки освітні (академічні) завдання формування знань, умінь і навичок у всіх учнів, але й забезпечувати їхній соціальний розвиток, соціалізацію, соціальну адаптацію та інтеграцію» [342, с. 7]. Ця думка повною мірою стосується і підготовки фахівців зі спеціальності «Спеціальна освіта», адже в умовах інклюзивного освітнього середовища потрібна принципово нова готовність спеціального педагога до професійної діяльності, що стане основою нового професійного мислення і фахової

компетентності у сфері інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

Професійна компетентність спеціального педагога у сфері інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність фахівця успішно провадити професійну діяльність в умовах інклюзивного освітнього середовища; інтегроване поняття, що включає: світоглядні позиції педагога як базисну основу розвитку всіх компонентів професіоналізму, глибоку обізнаність і практичні уміння в галузі інклюзивного навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, розвинені професійно-значущі якості.

Професійна готовність визначається як закономірний цілеспрямований результат визначеної спеціальної професійної підготовки фахівців, його особистісно-мотиваційного ствердження, налаштованості на працю, уміння перемагати труднощі, їх освіти, самоосвіту, самовиховання, бажання досягти успіху і уміння долати перешкоди. Більшість дослідників вказують, що професійна готовність – складне психологічне, особистісне утворення, активний діяльнісний стан особистості, певна складна її якість, що включає систему інтегрованих властивостей. Відповідно, такою готовністю регулюється професійна діяльність фахівця, забезпечується ефективність.

Питання готовності майбутнього педагога до роботи з дітьми в умовах інклюзивної освіти досліджувалось зарубіжними вченими Т. Лорманом, Д. Депплер, Д. Харві, російськими та українськими науковцями: Н. Буковцовою, І. Хафізулліною, О. Воробйовою, А. Колупасовою, К. Волковою, О. Антоновою, О. Мартинчук, Т. П'ятаковою, В. Засенком, Н. Назаровою, Ю. Шумилівською та ін.

Аналіз літературних джерел і власні наукові дослідження дали можливість визначити такі компоненти готовності до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти:

1. Конітивний – система знань і уявлень про особливості психофізичного розвитку, можливостями здоров'я і особливості побудови освітнього процесу, в якому беруть участь діти з особливими освітніми потребами;

2. Мотиваційний – сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти спрямованість на визнання кожної дитини суб'єктом навчально-вихованої діяльності.

3. Особистісний – це система професійно-ціннісних орієнтацій, професійно-особистісних якостей. Професійно-ціннісні орієнтації педагога, який працює з дітьми з особливими освітніми потребами – це спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності за дітей. До професійно-

особистісних якостей вчителя належить: емпатія, толерантність, педагогічний оптимізм, високий рівень самоконтролю.

4. Діяльнісний – складається із способів і прийомів реалізації професійно-педагогічних знань в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами і передбачає формування у майбутніх педагогів відповідних професійних компетентностей.

Таким чином, професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів до роботи в інклюзивних умовах у вищому навчальному закладі має бути системною, спрямованою на оволодіння студентами професійно-ціннісними орієнтаціями (визнання цінності особистості дитини незалежно від її порушення; спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності як носія культури та її транслятора для дітей з особливостями психофізичного розвитку); професійно-особистісними якостями (співчуттям, емпатією, толерантністю, педагогічним оптимізмом, високим рівнем самоконтролю і саморегуляції); професійно-особистісними вміннями (творчим підходом до вирішення проблем, креативністю, умінням дотримуватися конфіденційності особистісних таємниць вихованця) та інклюзивною компетентністю, яка забезпечить можливість майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів здійснювати моніторинг психофізичного і соціального розвитку дітей, особистісно-орієнтований підхід, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини, створювати умови для включення дітей з обмеженими можливостями в середовище загальноосвітнього закладу.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо у дослідженні професійної готовності студентів спеціальності «спеціальна освіта».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ленів З.П. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи / З.П. Ленів // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2014. – № 28. – С. 119-121, 123.

2. Мартинчук О. В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти [Електронний ресурс] / О. В. Мартинчук // Вісник психології і педагогіки : збірник наук. праць / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – К., 2012. – Вип. 8. – 248 с.

3. Удич З.І. Психолого-педагогічна підготовка учителя до роботи в умовах інклюзивного класу / З.І. Удич // Збірник науково-методичних праць Подільського спеціального навчально-реабілітаційного соціально-

економічного коледжу. Інновації партнерської взаємодії освіти, економіки та соціального захисту в умовах інклюзії та прагматичної реабілітації соціуму: матеріали міжнародної науково-практичної конференції: «ВЕКТОР». – Кам'янець-Подільський: «Аксіома». – 2017. – Вип. 2. – С. 127-128.